

CHARLES DICKENS • **Martin Chuzzlewit**

© 2011 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 1. BASIM
2011, İstanbul (1 baskı)

The Life and Adventures of Martin Chuzzlewit

© Sonsöz: Howard G. Baetzhold, "What Place Was the Model for Martin Chuzzlewit's 'Eden'?", *The Dickensian*, cilt 55 (1959), s. 169-175

İletişim Yayınları 1635 • İletişim Klasikleri 53

ISBN-13: 978-975-05-3639-7

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. BASIM

1. Baskı 2024, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Güneş Akkor, Barış Özkul

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ William Powell Frith, "Umut", 1869

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadag, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

CHARLES DICKENS

Martin Chuzzlewit

Hayatı ve Maceraları

*The Life and Adventures
of Martin Chuzzlewit*

ÇEVİREN *Murat Belge*

YAZARIN ÖNSÖZLERİ VE
HOWARD G. BAETZOLD'UN SONSÖZÜYLE

CHARLES JOHN HUFFAM DICKENS 7 Şubat 1812'de Elizabeth Dickens ile John Dickens'in sekiz çocuğunun ikincisi olarak İngiltere'nin Hampshire yöresindeki Portsea Island'da doğdu. Babası Donanma Ofisi'nde kâtipti. Aile Ocak 1815'te önce Londra'ya, ardından Charles'ın 11 yaşına kadar kaldığı Canterbury-Chatham'a taşındı. İlköğrenimini Chatham'da tamamlayan Dickens küçük yaşlarda Tobias Smollet, Henry Fielding gibi yazarların eserlerini okudu. 1822'de alacaklılarından kaçan baba Dickens'in ısrarıyla aile tekrar Londra'ya döndü ve John Dickens, Southwark'taki Borçlular Hapishanesi'nde yattı. Ailesine yardım etmek için okuldan ayrılan Charles Dickens, Warren's Blacking Warehouse boya fabrikasında çalışmaya başladı. Babasının hapisten çıkmasından sonra Camden Town'daki House Academy'ye bir süre devam etse de okuldan ayrıldı ve 1827-1828 yıllarında Londra adliyelerinde yardımcı kâtip olarak görev yaptı. 1832'de *The Mirror of Parliament* gazetesi için muhabirlik yapmaya ve parlamento haberlerini takip etmeye başladı. İlk öyküsü "A Dinner at Poplar Walk" 1833'te *Monthly Magazine*'de yayımlandı. *Morning Chronicle* için Britanya genelinde seçim kampanyalarını takip etti. Süreli yayınlarda çıkan skeçlerini 1836'da *Sketches by Boz* adıyla kitaplaştırdı. Aynı yıl *Mister Pickwick'in Serüvenleri*'ni tefrika etmeye başladı ve *Mister Pickwick'in Serüvenleri* 40 bin adet satarak büyük başarı elde etti. *Evening Chronicle*'in editörü George Hogarth'ın kızı Catherine Thomson Hogarth'la evlendi. Bir çocuğun başrolde olduğu ilk Viktorya çağı romanı olan *Oliver Twist*'i (1838) yayımladı. Peş peşe yazdığı *Nicholas Nickleby* (1839), *Antikacı Dükkânı* (1840-1841) ve ilk tarihsel romanı *Barnaby Rudge* (1840-1841) ile Britanya çapında tanındı. 1842'de karısıyla birlikte ABD ve Kanada'ya seyahat etti. İngiltere'ye döndükten sonra bir yandan *Martin Chuzzlewit*'i (1843-1844), diğer yandan üç kitaplık Noel dizisini [*Bir Noel Şarkısı* (1843), *The Chimes* (1844), *The Cricket on the Hearth* (1845)] yayımladı. 1844'te kısa süre İtalya'da yaşadıktan sonra İsviçre'ye seyahat etti ve orada *Dombey and Son*'i (1846-1848) yazmaya başladı. *Dombey and Son*, ardından *David Copperfield* (1849-1850) ile erken dönem romanlarından tema, tarz ve biçimsel tasarım olarak farklı bir romancılığa yöneldi. 1846'daki Paris ziyaretinde Victor Hugo, Aleksandr Dumas, Chateaubriand gibi yazarlarla tanıştı. Dünya meseleleriyle ilgili görüşlerini çoğunlukla gazete yazılarıyla paylaştı; İtalya'da Garibaldi ve Mazzini'yi destekledi. 1850-1859 arasında haftalık *Household Words* dergisini yayımladı. *Kasvetli Ev*'i (1853) ve İngiltere'deki endüstriyel sorunu ele aldığı *Zor Zamanlar*'ı (1854) yazdı. *Küçük Dorrit* (1855-1857), toplumsal sorunlara daha fazla eğilen *İki Şehrin Hikâyesi* (1859) ve *Büyük Umutlar* (1861) romanları Avrupa genelinde büyük ilgi gördü. *Müsterek Dostumuz* (1864-1865) tefrikası tamamlandıktan sonra 1867'de bir kez daha ABD'ye seyahat etti. 1869'da son romanı *Edwin Drood'un Gizemi*'ni yazmaya başladı; 8 Haziran 1870'te son romanı üstünde çalışırken felç geçirdi ve 9 Haziran 1870'te 58 yaşında hayatını kaybetti. Westminster Abbey'deki Şairler Köşesi'ne defnedildi.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	15
ÖNSÖZ / CHARLES DICKENS	25
ÖNSÖZ / CHARLES DICKENS	29

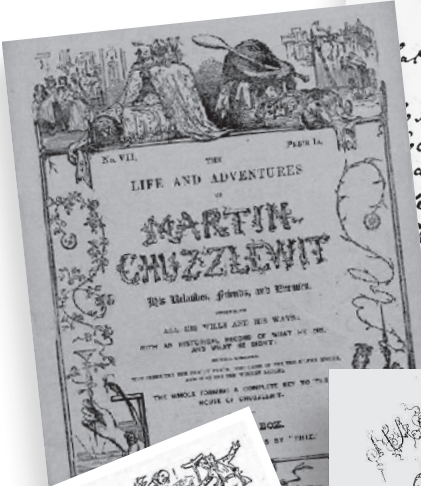
Martin Chuzzlewit

SONSÖZ

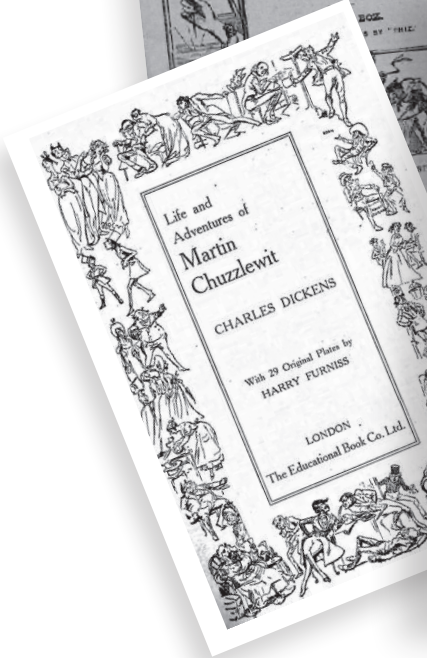
MARTIN CHUZZLEWIT’TEKİ “EDEN VADİSİ”NİN İLHAM KAYNAĞI NEYDİ? “CAIRO EFSANESİ”YLE İLGİLİ SON BİRKAÇ SÖZ / HOWARD G. BAETZOLD	867
--	-----

- Martin Chuzzlewit'in el yazması kapağı.
- Hablot Knight Browne'un (Phiz) çizimiyle Martin Chuzzlewit tefrikasının kapağı ve iç kapakları.

*The
Life and Adventures
of
Martin Chuzzlewit
his family, friends, and enemies,
comprising all
his wills and his ways
with an historical record of
what he did, and what he didn't.
Sketching moreover
the history of the Family Plate;
and coming in for the silver spoons
and who for the wooden knobbies.
forming a complete key
to the House of Chuzzlewit.
Edited by "Phiz."*

Önsöz Niteliğinde, Chuzzlewit Ailesinin Şeceresi Üstüne

Görgülü bir aileden geldiğini iddia eden hiçbir bay ya da bayan, soylarının son derece eski olduğunu öğrenmeden Chuzzlewit ailesine yakınlık duyamayacağına göre, bu ailenin dosdoğru Âdem ile Havva'dan geldiğini bildirmekle şeref duyarız. Ta başından beri, tarım meselesiyle sıkı ilişkileri vardı. Kötü niyetli kişiler aile tarihinin şu ya da bu döneminde Chuzzlewit'lerden birinin ailesiyle fazla böbürlendiğini söyleyebilirler, ama hiç şüphe yok ki böyle bir kusur sadece hoş görülmekle kalmaz, aynı zamanda övülmelidir de. Ailenin öbür insanlar karşısındaki dehşetli üstünlüğü, yani kökünün eskiliği düşünülürse, başka türlü davranmak mümkün değildir.

Ne gariptir ki, tarihte gördüğümüz en eski ailede bir katil ve bir serseri çıktığı gibi, bütün eski ailelerin tarihlerinde de, aynı durumun sayısız tekrarlarıyla karşılaşır duruyoruz. Öyle ki, bunu genel bir ilke olarak kabul edip, aile ne kadar eski olursa, kıyıcıların, serserilerin sayısı da o kadar artar, diyebiliriz. Çünkü sağlıklı bir heyecan ögesiyle, eksilen servetleri yeniden toplamanın güvenilir yolu olan bu iki eğlence, hem soylu bir amaç hem de bu ülkedeki zadeğânın neşelenme biçimiydi.

Onun için, tarihimizin çeşitli dönemlerinde Chuzzlewit'lerin birtakım kanlı komplolarda, fesatlarda etkin bir rol oynadıklarını

öğrendiğimiz zaman seviniyoruz, yüreğimiz yağ bağlıyor. Tarihlerin yazdığına göre pek çok kereler bu ailenin üyeleri, amansız bir yüreklilikle, tepeden turnağa kadar çelik zırhlara bürünmüş olarak, deri göğüslüklü askerleri ölüme götürmüş, sonra da şan ve şeref içinde akrabalarına, arkadaşlarına dönmüşlerdir.

Hiç şüphe yoktur ki, en az bir tane Chuzzlewit İngiltere'ye Norman Kralı Fatih William'la birlikte gelmiştir. Bu şanlı atanın, o kralın üstesinden geldiğini belirten bir kayıt yok; çünkü ailenin herhangi bir feodal toprak mülkiyetine sahip olduğunu sanmıyoruz. Oysa kralın gözdeleri arasında olsa mutlaka bu çeşit bir mülkiyet kazanırdı; çünkü bu kral da, bütün büyük adamların başkalarının malını dağıtırken gösterdiği cömertliğe sahipti.

Belki de sözün burasında bir an durup, Norman istilasıyla birlikte İngiltere'ye gelen dehşetli cesaret, hikmet, belagat, fazilet, asalet ve gerçek aristokrasi ile övünmemiz yerinde olur. Her eski ailenin şeceresi kendi çapında katkıda bulunmaktadır bu erdemlere. William, Fatih William değil de, Fethedilen William bile olsaydı, gene bu aileler böyle büyük, kökeniyle övünen kahraman atalarla dolu olacaklardı şüphesiz. William'ın kazanıp kazanmaması hiçbir önemli değişiklik yapmayacaktı bu bakımdan.

Parlamentoyu barutla havaya uçurma komplosunda da hiç şüphesiz bir Chuzzlewit rol oynamıştı. Hatta baş hain yani Fawkes kendisi, bu değerli soydan geliyor olabilirdi. Olmayacak şey değil; başka bir Chuzzlewit bir kuşak önce İspanya'ya göçmüş, orada bir İspanyol hanımla evlenmiş, bu evlilikten esmer bir erkek evlat doğmuş olabilir pekâlâ. Bu tahmini kesinlikle doğrulamasa bile hiç değilse bir hayli kuvvetlendiren bir durum var. Soydan gelme alışkanlıkları hiç bilmeden devam ettirenlerin hayatlarında bu gibi özellikleri arayıp bulan kişileri çok ilgilendirecek bir durumdur bu. Daha sonraki zamanlarda bazı Chuzzlewit'ler, başka işlerde dikiş tutturamayınca, kendilerini zenginleştirmek yolunda hiçbir akla yakın umutları olmaksızın, sebepsiz yere, kömür ticaretine girişmişlerdir; günlerce ve aylarca, herhangi bir alıcıyla temas geçmeden, küçük bir kömür yığını seyrederek oturmuş durmuşlardır. İmdi, onların bu davranışıyla, büyük atalarının Westminster'de Parlamento Binası mahzenlerinde takındığı tavrı ara-

sında, daha fazla açıklamayı gereksiz kılan, inkâr edilmez bir benzerlik vardır.

Ayrıca ailenin sözlü geleneğinden anlaşıldığına göre, tarihin kesinlikle belirtilmeyen bir döneminde yaşayan bir kadın, yıkıcı ilkeleriyle öylesine ün yapmış, yakıcı, parlayıcı avadanlıklar yapmak ve kullanmakta öylesine ustalaşmıştır ki, kendisine “Çöpçatan” adı verilmiştir: Aile destanlarında bu kadın bugün bile bu takma adla anılır. Bu kadının, Chuzzlewit Fawkes’un annesi İspanyol hanım olduğundan elbette şüphe edilemez.

Aileyle İngiliz tarihinin bu unutulmaz olayı arasındaki yakın ilişkiyi doğrudan doğruya aydınlatan bir başka kanıt var ki, yukarıdaki kesin ispatlara inanmayanları (böyle kimseler kalmışsa) bile ikna edeceğinden şüphe edilemez.

Chuzzlewit ailesinin son derece saygıdeğer, her bakımdan güvenilir, dürüst (çünkü en amansız düşmanı bile zengin olmayışından başka hiçbir kusurunu ima edememişti) bir üyesinde, son yıllara kadar, eskiliğinden şüphe edilemeyen koyu renkli bir fener vardı; biçim bakımından da bugün kullanılan fenerlere tıpatıp benzemesi büsbütün ilginçleştiriyordu bu feneri. Şimdi müteveffa olan bu bey kaç kereler yemin ederek anlatmıştı ki büyükannesi bir gün, bu saygıdeğer antikayı tetkik ederken: “Ya, ya! Bunu benim dördüncü oğlum 5 Kasım günü taşımıştı, Guy Fawkes olduğunda,” demiş. Bu dikkate değer sözler zihnine iyice yerleşmişti (yerleşmesi de gerekirdi zaten) ve kendisi de bu sözü sık sık tekrarlamayı huy edinmişti. Sözün özünde taşıdığı yorum ve vardığı sonuç pek muzafferane ve o kadar da kaçınılmazdır. Sözü geçen yaşlı hanımefendi dediği dedik bir hanımdı ama, yaşlanmıştı, zayıf düşmüştü; yaşlılık ve gevezelikle gelen fikir ya da en azından laf kargaşalığı onda da vardı. Söylediği sözdeki ufak, minicik yanılğı göz çıkarırcasına belli olmaktadır ve bunun düzeltilmesi işten bile değildir. “Ya, ya,” demişti bir kere, görülüyor ki başlangıç niteliğinde olan bu iki kelimedede herhangi bir düzeltme gerekmemektedir, “Ya, ya! Bunu benim büyükdadem taşımıştı,” –dördüncü oğlum dememişti tabii, ne saçmalık– “5 Kasım günü. Ve o Guy Fawkes’tu.” İşte şimdi söz tamamen tutarlı, açık, doğal oluyor ve söyleyenin kişiliğine de ne güzel uyuyor. Gerçekten de olayın anlamı ancak bu olabilir

ve başka hiçbir şey olamaz; sözün ilk şeklini akılda tutmanın hiç gereği yok. Sadece yalnız şiiirde değil, tarihi düzyazıda da açıklayıcının biraz zekice bir emeğiyle ne gibi değişiklikler yapılabileceğini (ki hep yapılır bunlar) gösteriyor.

Modern zamanlarda hiçbir Chuzzlewit'in büyüklerle yakınlığı olmadığı söylenmiştir. Ama burada da gerçeklerin kanıtları, kötü niyetli beyinlerinde böyle sefil yalanlar peydahlayan iftiracıları yalanlamıştı. Çünkü mektuplar var ailenin çeşitli dallarının elinde. O mektuplardan anlaşılıyor, yazılı o mektuplardaki Diggory Chuzzlewit adında biri Dük Humphrey ile akşam yemeğinde bulunmayı alışkanlık haline getirmiş. Bu asilin sofrasına öyle sık davet edirmiş ve asaletlünün konukseverliği ve dostluğu o kadar fazlamış ki, tedirgin olur, sıkılır, daveti kabulden kaçınmış; arkadaşlarına yazdığı mektuplarda, mektubu getirene falan ya da filanı vermezlerse, gene yemeği Dük Humphrey ile yemekten başka çaresi kalmayacağını yazarmış hep; Yüksek Hayat'tan ve Asil Dostlardan bıkmış usanmış adamcağız.

Bir başka söylentiye göre –bu söylentinin de aynı alçak çevreden çıktığını belirtmek bile gerekmez– doğumu biraz karanlık bir Chuzzlewit çok aşağılık bir soydan gelmekteydi. Hani bunun ispatı, diyeceksiniz. Sözü geçen kişinin oğlu –babasının nasıl doğduğu sırrını sağlığında babasından öğrenmiş olduğu sanılmaktadır– ölüm döşeginde yatariken, bu soru kendisine açık seçik, ciddi ve resmî bir şekilde soruldu: “Toby Chuzzlewit, senin deden kimdi?” O da, son nefesinde, aynı açık seçiklik, ciddiyet ve resmiyetle (sözleri derhal kayda geçirildi ve orada bulunan altı şahit açık adreslerini de eklemek suretiyle belgeyi imzaladılar) cevap verdi: “The Lord No Zoo.”¹ Denebilir ki –dendi de üstelik, insanın kötü niyetliliğinde son yok ki– bu adı taşıyan bir lord yoktur ve soy devam edemediği için ortadan kalkan unvanlar arasında da ses bakımından bile buna benzeyeni bulunmaz. Olsun, nedir bundan çıkaracağımız gereken sonuç? Bu Toby Chuzzlewit'in dedesinin, adından

1 Dickens burada bir kelime oyunu yapmaktadır. Ölen adam, aslında, “The Lord knows who,” diyor. Bunun anlamı şöyle: “Allah bilir.” Dickens, imlayı değiştirerek, sözü yarı fonetik bir biçimde yazınca, “Lord No Zoo” çıkıyor. O zaman, ölen adam, dedesinin, “No Zoo” adında bir lord olduğunu söylemiş gibi oluyor. Bunun da İngilizcede “Lord Hiç Hayvanat Bahçesi” gibi saçma bir anlamı var – ç.n.

anlaşıldığına göre, bir Çinli olması gerektiğini söyleyen bazı iyi niyetli ama yanlış yola sapmış kimselerin faraziyesini yok saymalıyız (saçmadır bu tamamıyla, çünkü büyükannesinin bu memleketten dışarı çıktığını gösteren hiçbir şey olmadığı gibi babasının doğduğu yıllarda herhangi bir Çinli'nin bu ülke sınırları içine girmediği de kesindir; yalnız çayhanelerde çalışan Çinliler var ki bunların da olayla şu ya da bu yönden bir ilişkileri olamaz); bu faraziyeyi kabul etmediğimize göre, Toby Chuzzlewit'in, adı babasından yanlış öğrendiği ya da bu adı unuttuğu ya da kötü telaffuz ettiği anlaşılıyor mu? Söz konusu olan bu yakın geçmişte bile, Chuzzlewit'lerin esrarengiz bir biçimde, bilinmeyen şanlı ve soylu bir aileyle akraba oldukları anlaşılıyor mu?

Ailede halen muhafaza edilmekte olan evraktan anlaşıldığına göre, yukarıda sözü geçen Diggory Chuzzlewit'in yaşadığı nispeten yakın geçmişte, aile üyelerinden biri, büyük varlık ve nüfuz sahibi olmuştur. Mektuplarının, güvelerden kurtulabilen (bu güveler, kâğıt ve kırtasiyeye karşı gösterdikleri derin ilgi yüzünden, böcek dünyasının genel sicil kâtipleri sayılabilirler), parçalarında sık sık sözünü ettiği bir amca var; amcasıyla ilgili olarak büyük umutlar besliyor olmalı ki, tabak çanak, mücevher, kitap, saat ve daha birçok değerli eşya vererek gözüne girmeye çalışıyor. Bir keresinde, ödünç aldığı ya da başka bir yoldan ele geçirdiği, kardeşine ait bir salça kaşığından söz ederken, bunu kendisinin (Diggory) amcaya verdiğini yazıyor; “Öfkelenme, elden çıkardım; amcama verdim.” Bir başka sefer de, tamir ettirmek üzere kendisine teslim edilen bir kupayı aynı muameleye tabi tuttuğunu bildiriyor. Başka bir mektubunda şunlar yazılı: “Şu dayanılmaz amcama elimde avucumda ne varsa hepsini verdim.” Bu beyefendiye konağında sürekli uzun ziyaretlere giderdi, hatta şu aşağıdaki cümleden, neredeyse bütün hayatını orada geçirdiği anlaşılmaktadır: “Üzerimde taşıdığım takım elbise dışında ne kadar giyeceğim varsa hepsi amcamda.” Amcamın himayesi ve nüfuzu çok geniş olmalıydı, çünkü şöyle yazıyor yeğeni; “Bu kadarıyla başa çıkamıyorum”, “Çok fazla faiz istiyor”, “Gırtlığıma kadar battım” filan filan. Ama bütün bu çabaları sonunda amcasının ona sarayda veya başka bir yerde önemli bir iş bulduğunu gösteren hiçbir kayıt yok. Tek kazancı, böyle büyük

bir adamın gözdesi olmak ve onun tarafından, “Altın Balolar” diye nitelediği muhteşem ve pahalı eğlencelere davet edilmekten ibaret kalmışa benziyor.²

Chuzzlewit’lerin değişik dönemlerdeki yüksek ve ulu mevki-
lerinin, büyük öneminin örneklerini çoğaltmak gerekmez. Daha
fazla ispat gereği akla yakın bir ihtimal dahilinde olsaydı, evrak
üstüne evrak yığılır, Alp Dağları kadar yükselir, en cesur şüpheli-
lik bile bunun altında ezilir, dümdüz olurdu. Aile mezarının tüm-
seği dahi bugün düzlenmiş olduğuna göre, bu bölümde artık baş-
ka bir şey söylenmeyecek. Sadece, son bir kürek toprak atarcasına
şunu ekleyelim: Kadın olsun, erkek olsun, Chuzzlewit’lerin çoğu,
kendi analarının yazdığı mektuplardan anlaşıldığı üzere, küsküyle
oyulmuş gibi duran burunlara ve inkâr edilmez çenelere, bir
heykeltıraşa modellik edecek kadar biçimli, zarif vücutlara sahip-
miş ve cilalı gibi görünen alınlarının öyle saydam bir teni olurmuş
ki, bir gökyüzü haritasında uzanan yollar gibi mavi damarlar çe-
şitli yönlere dağılırmış. Gerçi tek başına bir olgu bu ama, söz ko-
nusu meseleyi çözüp perçinlemeye yeterdi bu da. Böyle konuları
ele alan kitapların otoritesine dayanarak, çok iyi bilindiği gibi, bu
çeşit olaylar ve özellikle küsküyle yontulmuş olma durumu, an-
cak en yüksek mertebede insanlar arasında ve ancak onlar tara-
fından görünür.

Hikâyemiz, Chuzzlewit’lerin bir kökeni olduğunu ve belli bir za-
manda, ailenin, aklı başında insanların tanımakla şeref duyacakları
önemli bir mevki işgal ettiğini böylece inandırıcı (ve bütün okur-
larını da memnun edici) bir şekilde ispat ettikten sonra, şimdi asıl
işine dönebilir. Şeceresinin eskiliğinden dolayı insanlık ailesinin
kurulması ve çoğalmasında hatırı sayılır bir rol oynamış olan bu
ailenin üyelerinden bu sayfalarda göreceğimiz, çevremizdeki
koca dünyada hâlâ birçok benzeri ve prototipi olduğunu da zama-
nı geldiğinde gösterecek hikâyemiz. Şimdilik, sadece şunları belirt-
mekle yetiniyor: İlk olarak, insan soyunun bir zamanlar maymun

2 Gene kelime oyunu yapıyor Dickens. “Golden Ball” sözünü burada “Altın Balo”
olarak alıyor. Oysa aynı söz “Altın Top” anlamına da gelir ve üç altın top resmi
Lombardiyalılardan beri tefeciliğin simgesi olmuştur. Anlaşılan, zengin amca, ye-
genini, borçlarını ödemek üzere durmadan dükkânına çağırılmaktadır – ç.n.

olduğu ihtimaline ilişkin Monboddo doktrinine doğrudan doğruya katılmaksızın da kesinlikle iddia edilebilir ki, insanlar pek tuhaf, olağanüstü numaralar çevirebilirler. İkincisi, Âdem soyunun, yeryüzündeki bütün hayvan sınıfları içinde en çok domuza özgü bir sürü niteliğe sahip olduğunu ileri süren Blumenbach teorisine de kapılmadan, gene iddia edilebilir ki, bazı insanlar kendilerine iyi bakmakta şaşılacak kadar hünlerli oluyorlar.

İKİNCİ BÖLÜM

Burada Bazı Kişiler Okura Tanıtılmaktadır, Okur İsterse Bu Kişilerle Ahablığını İlerletebilir

Sonbaharın sonları yaklaşıyordu. Alçalan güneş, gün boyunca kendini gizleyen sisi yararak, Salisbury şehri yakınlarındaki küçük Wiltshire köyüne doğru eğmişti parlak yüzünü. Yaşlı bir insanın zihnini ansızın aydınlatıveren bir hatırlayış pırıltısı gibi bir güzellik saçmıştı ortalığa, öyle ki güneşin kaybolan gençliği ve tazeliği, yeniden dirilmiş gibi oluyordu. Islak çimen aydınlıkta ışıldıyordu: Hendeklerde tek tük yeşillik kümeleri –son birkaç yeşil dal burada hâlâ yiğitçe duruyor, keskin rüzgârların ve erken donların zorbalığına karşı sonuna kadar direniyordu– yüreklenip canlandılar; gün boyunca solgun ve somurtkan akan derenin yüzeyine neşeli bir gülümseme yayıldı; çıplak dallarda kuşlar ötüşüp cıvıldaşmaya başladılar, kışın geçtiğine, baharın geldiğine neredeyse inanmışlardı sanki. Eski kilisenin yükseldikçe incelen kulesinin tepesindeki rüzgâr fırılacağı ta yukarıda pırıldayarak genel sevince katılır gibiydi; sarmaşıklarla gölgelenen pencerelerden de, kızaran gökyüzüne karşı öyle parlak ışınlar yansıyor ki, yirmi yazın ışığı ve sıcaklığı bu evlerde depo edilmiş sanırdınız.

Kışın geldiğini durmadan fısıldayan belirtiler bile şimdi genel görünüşe güzellik katıyor, canlılığı, acıklı bir hava vererek bozmuyordu. Toprağı kaplayan güz yapraklarından güzel bir koku yayılıyor, uzaktan geçen araba ve insanların kaba seslerini örten bu yaprak-

lar, ötelere sessizce oraya buraya tohum serpen çiftçilerle, bereketli kara toprağı gürültüsüzce yarıp geçen ve ekinlerin yalnızca saplarının kaldığı tarlalarda zarif şekiller çizen sabanlarla birlikte tatlı bir huzur yaratıyorlardı. Bazı ağaçların kıpırtısız dallarında, yemişlerin mücevher olduğu o masalsı bahçelerdeki gibi, mercan kümelerini andıran yabanimersini salkımları sarkıyordu; bütün süslerinden soyunmuş olan bazı başka ağaçlar, kendi döktükleri parlak kırmızı yaprak kümeciklerinin ortasında duruyor, yaprakların yavaş yavaş çürüyüşünü seyrediyorlardı; bazıları ise daha yaprak dökmemişlerdi, ama çatlamış, kurumuştur yaprakları, yanmış gibiydiler; bazı ağaçların gövdelerinin çevresinde, o yıl verdikleri elmalar, kırmızı tepelikler halinde yığılmıştı; kimi ağaçlar ise (yaprak dökmeyen babayığitlerdi bunlar), doğa, en uzun hayatı ince narin gözdelelerine bağışlamadığını bunlara anlatmış gibi, sert ve somurtkan, dimdik duruyorlardı. Bunların daha koyu renkli dalları arasında güneş ışınları kırmızımtırak sarı yollar çiziyor; kızıl ışık, gizlendiği esmer dalları, kendi parlaklığını daha belirgin göstermek için kullanıyor, ölen günün pırlantısını buradan destekliyordu.

Bir an sonra aydınlık söndü. Güneş, tepelerin uzun, karanlık çizgilerinin ve birbiri ardınca duvarlar, surlar gibi yığılarak semavi bir şehir meydana getiren bulutların ötesinde kayboldu; bütün ışık çekildi; ışıldayan kilise soğudu, karardı; dere gülümsemeyi unuttu; kuşlar sustu; kışın kasveti her yeri kapladı.

Akşam rüzgârı da çıktı; ince dallar onun iniltili musikisiyle bir ölüm dansı oynarken çatırdayıp hışırdadılar. Kuruyan yaprakların sessizliği bozuldu, soğuk rüzgârın önünde korunacak bir yer arayarak oraya buraya koşuştular; ırgat atları çözdü, başı öne eğik, atlarının yanı sıra hızlı adımlarla evin yolunu tuttu; köy evlerinin pencerelerinden ışıklar kararan tarlalara bakmaya, göz kırpmaya başladı.

O zaman köyün demirci ocağı bütün parlak önemiyle ortaya çıktı. Hırslı körükler “Har, har!” diye kükrediler duru ateşe karşı ve ateş de kükreyerek cevap verdi onlara, çekiç örsün üstünde neşeyle çınlarken pırl pırl kıvılcımlar da sevinçli bir hora tutturdular. Onlarla yarışa giren kıpkızıl demir de pırlıladı ve alev alev mücevherlerini ortalığa saçtı. Güçlü kuvvetli demirciyle adamları öy-

le darbeler indiriyorlardı ki kasvetli gece bile neşeleniyor, kapı ve pencerelerden ocağı seyreden on-on beş aylağın arkasından içeriyi seyrederken karanlık yüzü aydınlanıyordu. Dükkânın önündeki aylaklara gelince, bunlar da ocaktan büyülenmiş gibi orada duruyor, ara sıra arkalarındaki karanlığa bir göz attuktan sonra dirseklerini pervaza daha bir rahatça yerleştiriyor, içeriye biraz daha eğiliyor, gitmeye niyetli görünmüyorlardı. Ağustosböcekleri gibi, alev alev yanan ateşin çevresinde kümelenmek için doğmuşlardı sanki.

Şu rüzgârın öfkesine bakın! Daha demin bir iç çekiş gibi gelirken şimdi coşarak yanaşmıştı bir sevinç yanan ocağa, yan kapıyı çarpıyor, insan sözü dinledikleri için körükleri azarlamak istercesine, bacada homurdanıyordu. Bütün gürültüsüne karşın, ne kadar da palavracı bir kabadayıydı üstelik; çünkü körüğe bütün yapabildiği, sevinçli kükreyişini artırmak, böylece de ateşin daha harlı yanmasını, kıvılcımların daha neşeli hora tepmesini sağlamaktı; sonunda kıvılcımlar öyle çılgınca dönmeye başladılar ki, bu aksi rüzgâr dayanamadı onları seyretmeye, uluyarak uzaklaştı. Yalnız, gitmeden önce birahanenin eski tabelasını iyice bir tartakladı, öyle ki Mavi Ejder bundan böyle büsbütün şahlandı ve nitekim, daha Noel gelmeden önce çılgın çerçevesinden uçup gitti.

Öç almak için zavallı kuru yaprakları seçmek saygıdeğer bir rüzgâra yakışmazdı, ama bu rüzgâr öfkeli Ejder'den de hırsını alamamışken koca bir yaprak yığımına rastlayınca hepsini önüne katıp kovaladı. Zavallı yapraklar, kimi oraya kimi buraya, birbirlerinin üstünden yuvarlanarak, kendi çevrelerinde fırıl fırıl dönerek, havalara zıplayarak, şaşkınlıklarından türlü olmadık numara yaparak dağıldılar. Ama bu da yetmedi rüzgârın kötü niyetli öfkesini geçirmeye; yaprakları dağıtmakla yetinmedi, onları küçük gruplara ayırıp araba tekerlekçisinin atölyesine, bahçedeki payandaların, kerestelerin arasına kovaladı; talaşları havalara kaldırıp, yerlerde yaprak aradı ve rastlayınca birkaçına, aman, önüne katıp bir kovalayış kovaladı ki!

O böyle yapınca korkmuş yapraklar da daha hızlı kaçtılar, baş döndürücü bir yarış başladı; çünkü kimsenin ayak basmadığı çıkmazlara giriyorlar, rüzgâr da keyfince döne döne geliyordu arkalarından; evlerin saçaklarına tırmanıyor, yarasalar gibi tınazlara tu-

tunuyorlardı; açık pencerelerden içeri dalyor, hendeklerin yanında alçaktan uçuyorlardı; sözün kısası, sığınabilecekleri her yere kaçıştılar. Ama becerdikleri en garip iş, Mr. Pecksniff'in sokak kapısının birdenbire açılmasından yararlanıp çılgın gibi koridoruna dalmalarıydı; hemen arkalarından gelen rüzgâr arka kapıyı da açık bulunca, kendini tutamayıp Miss Pecksniff'in elindeki mumu söndürmekle kalmayıp o sıra içeri girmekte olan Mr. Pecksniff'in burununa ön kapıyı öyle şiddetle çarptı ki, adamcağız o an sırtüstü serildi merdivenlere. Böyle basit numaralardan artık bıkan yaramaz rüzgâr sevinçle uzaklaştı; düzü tepeyi, dağı bayırı uğultularla aşip denize vardı ve orada kendisi gibi yollara düşmüş başka rüzgârlarla karşılaşip, gecesini gece etti.

Bu sırada Mr. Pecksniff, kafasını en alt basamağın keskin kenarına çarptığı için gözlerinin önünde yıldızlar uçuşarak, sakın sakın kendi evinin kapısına bakarak yatıyordu. Ve sanki kapı, genellikle sokak kapılarının sahip olmadığı çeşitten bir esinlendirici güce sahipti; çünkü oldukça uzun bir zaman yattı orada, bir yerini acıtıp acıtmadığını bile düşünemedi. Miss Pecksniff anahtar deliğinden, henüz buluş çağına ermemiş bir rüzgârdan gelebilecek tiz bir sesle “Kim o?” diye bağırdığı zaman da hiç cevap vermedi. Miss Pecksniff kapıyı yeniden açtı, elini mumun alevine siper ederek bakındı, babasının yanına yöresine baktı, üstünden baktı, yani kendisinden başka her yere baktı. Bütün bu süre içinde Mr. Pecksniff gene bir şey söylemedi ve bulunduğu yerden kaldırılmak istediğini ima edecek hiçbir harekette bulunmadı.

“Sizi görüyorum,” diye haykırdı Miss Pecksniff kapıyı çalan o ideal şakacıya. “Belanızı bulacaksınız.”

Mr. Pecksniff, herhalde belasını zaten bulduğu için olacak, gene bir şey söylemedi.

“Şimdi köşeyi dönüyorsunuz,” diye seslendi Miss Pecksniff. Atmıştı ama biraz da tutturmuş sayılırdı; çünkü Mr. Pecksniff, az önce kafasında çaktığını söylediğimiz mumları hızla söndürmekteydi ve sokak kapısındaki pirinç tokmakların sayısını dört-beş yüzden (bunlar az önce gözlerinin önünde hiç alışılmadık bir biçimde zıplıyorlardı kendiliklerinden) bir-iki düzineye indirmişti ve işte bu açıdan bakıldığında köşeyi dönmek üzere olduğu söylenebilirdi.